

Adran Tai a Diogelu'r Cyhoedd

Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd

Datganiad Polisi Gorfodi Cyfraith Iechyd a Diogelwch

Rhifyn 2

Dyddiedig: Mai 2010

Unrhyw ymholiadau ynghylch y polisi hwn,
cysylltwch â Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd
ar 01978 813700

Cynnwys

Cyflwyniad	2
<u>Datganiad Polisi Gorfodi Cyfraith Iechyd a Diogelwch</u>	<u>2</u>
Diben a dull gorfodi	2
Egwyddorion gorfodi	4
Cymesuredd	4
Targedu	4
Cysondeb	5
Eglurder	5
Atebolrwydd	6
Archwiliad	6
Erlyn	7
Erlyn unigolion	8
Cyhoeddusrwydd	8
Gweithredu gan y llysoedd	8
Gwneud sylwadau i'r llysoedd	9
Marwolaeth yn y gwaith	9
Ymateb a Sylwadau	10
Rhagor o wybodaeth	10

Cyflwyniad

Fel awdurdod gorfodi dan Ddeddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974, nod Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam (y Cyngor) yw gwarchod iechyd, diogelwch a lles pobl yn y gwaith, ac amddiffyn eraill, yn bennaf y cyhoedd, all fod yn agored i risgiau oherwydd sut mae'r gwaith yn cael ei wneud. Mae'r Cyngor yn gorfodi cyfraith iechyd a diogelwch mewn amrywiaeth eang o weithleoedd yn y Fwrdeistref Sirol gan gynnwys swyddfeydd, siopau, canolfannau dosbarthu adwerthu a chyfanwerthu, cartrefi gofal preswyl ac eiddo ac adeiladau hamdden, gwesty ac arlwy.

Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch (HSE) sy'n gorfodi cyfraith iechyd a diogelwch mewn gweithleoedd eraill gan gynnwys safleoedd adeiladu, ffermydd, ffatrioedd, swyddfeydd y llywodraeth, ysbytai a chartrefi gofal nyrsio. Mae gan HSE swyddogaethau statudol eraill gan gynnwys cynnig deddfau a safonau newydd neu a ddiweddarwyd, gwneud ymchwil a rhoi gwybodaeth a chyngor. Mae HSE wedi cyhoeddi canllawiau i awdurdodau lleol a Chyfarwyddiaeth Gweithrediadau Maes HSE (y Safon Orfodi Adran 18, 'Gwneud Gwahaniaeth'), sy'n dangos yr hyn sy'n ffurfio trefniadau digonol ar gyfer gorfodi cyfraith iechyd a diogelwch.

Mae'r Datganiad Polisi Gorfodi Cyfraith Iechyd a Diogelwch hwn yn ychwanegu at Bolisi Gorfodi Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd y Cyngor ac mae'n unol â Datganiad Polisi Gorfodi HSE. Mae'n cyflwyno egwyddorion a dull gweithredu cyffredinol y bydd y Cyngor yn eu dilyn wrth orfodi cyfraith iechyd a diogelwch. Mae gofyn i holl staff y Cyngor sy'n gwneud penderfyniadau gorfodi iechyd a diogelwch ddilyn y Datganiad Polisi Gorfodi Cyfraith Iechyd a Diogelwch. Yn gyffredinol, arolygwyr fydd y staff hynny ac, felly, mae'r polisi hwn yn cyfeirio at arolygwyr er symrwydd. Mae'n bwysig defnyddio pwerau gorfodi'n briodol, gan gynnwys erlyn, er mwyn sicrhau cydymffurfio â'r gyfraith a bod modd galw'r rhai sydd â dyletswyddau dani i gyfrif am fethiannau i amddiffyn iechyd, diogelwch a lles. Wrth ddyrannu adnoddau, bydd y Cyngor yn ystyried yr egwyddorion isod, blaenoriaethau'r Cyngor, Safon Orfodi Adran 18, yr amcanion a gyhoeddwyd yng Nghynllun Busnes HSE a Strategaeth HSE. Bydd y Cyngor yn cynnal cydbwysedd rhwng gorfodaeth, archwiliad ac ymchwiliad, a gweithgareddau eraill fel rhoi cyfarwyddyd a chyngor.

Datganiad Polisi Gorfodi Cyfraith Iechyd a Diogelwch

Diben a dull gorfodi

1. Diben eithaf Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn ei swyddogaeth fel awdurdod gorfodi dan Ddeddf Iechyd a Diogelwch wrth Weithio ac ati 1974 yw sicrhau bod deiliaid dyletswydd yn rheoli a chadw trefn ar risgiau'n effeithiol, gan atal niwed. Mae ystyr eang i'r term 'gorfodi' ac mae'n berthnasol i holl ymwneud rhwng awdurdod gorfodi a'r rhai y mae'r gyfraith yn rhoi dyletswyddau arnynt (cyflogwyr, yr hunangyflogedig, cyflogeion ac eraill).
2. Diben gorfodi yw:
 - sicrhau bod deiliaid dyletswydd yn cymryd camau i ddelio ar unwaith â risgiau difrifol;
 - hyrwyddo a chyflawni cydymffurfio cyson â'r gyfraith;
 - sicrhau bod modd galw deiliaid dyletswydd sy'n torri gofynion iechyd a diogelwch, a chyfarwyddwyr neu reolwyr sy'n methu yn eu cyfrifoldebau, i gyfrif. Gall hyn gynnwys dod â throseddwyr honedig o flaen y llysoedd dan yr amgylchiadau sy'n cael eu nodi'n ddiweddarach yn y polisi hwn.

Mae gorfodi ar wahân i hawliadau sifil am iawndal ac nid yw'n digwydd dan holl amgylchiadau lle gall hawliadau sifil eu dilyn, nac i gynorthwyo hawliadau o'r fath.

3. Mae gan y Cyngor amrywiaeth o offer i'w defnyddio wrth geisio sicrhau cydymffurfio â'r gyfraith a sicrhau ymateb cymesur i droseddau. Gall arolygwyr gynnig gwybodaeth, a chyngor hysbysiad, i ddeiliaid dyletswydd wyneb yn wyneb ac yn ysgrifenedig. Gall hyn gynnwys rhybuddio deiliaid dyletswydd nad ydynt, ym marn yr arolygydd, yn cydymffurfio â'r gyfraith. Pan fo hynny'n briodol, gall arolygwyr hefyd gyflwyno rhybuddion gwella neu wahardd, rhoi rhybuddiadau syml* a/neu erlyn troseddwy.

* Rhybuddiad syml yw datganiad gan arolygydd, sy'n cael ei dderbyn yn ysgrifenedig gan ddeiliad y ddyletswydd, bod deiliad y ddyletswydd wedi cyflawni trosedd y mae gobaith rhesymol o gollfarn amdano. Nid oes modd defnyddio rhybuddiad syml heblaw lle byddai modd erlyn yn briodol. Nid yw 'rhybuddiad syml' yr un fath â rhybuddiad a roddir dan Ddeddf yr Heddlu a Thystiolaeth Droseddol 1984 gan arolygydd cyn holi drwgdybyn ynghylch trosedd honedig. Bydd y Cyngor yn ystyried canllawiau cyfredol y Swyddfa Gartref a chyfarwyddyd HSE wrth ystyried pa un ai i gynnig rhybuddiad syml ai peidio.

4. Rhoi gwybodaeth a chyngor a chyflwyno rhybuddion gwella neu wahardd yw prif ddulliau'r arolygwyr o gyflawni nod bras delio â risgiau difrifol, sicrhau cydymffurfio â chyfraith iechyd a diogelwch ac atal niwed. Mae modd defnyddio rhybuddion gwella a gwahardd, a chyngor ysgrifenedig, mewn achos llys.

- Mae rhybudd gwahardd yn atal gwaith er mwyn osgoi anaf corfforol difrifol. Dylai gwybodaeth am rybuddion gwella a gwahardd fod ar gael i'r cyhoedd.
- Mae pob rhybudd gwella'n cynnwys datganiad y cyflawnwyd trosedd ym marn arolygydd.

5. Mae erlyniad neu, os yw hynny'n briodol, rhybuddiadau syml yn ffyrdd pwysig o ddod â deiliaid dyletswydd i gyfrif am doriadau honedig o'r gyfraith. Pan fo'n briodol gwneud hynny yn unol â'r polisi hwn, bydd Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn ystyried erlyniad neu rybuddiad syml yn annibynnol ar gyflwyno unrhyw rybudd gwella neu wahardd.

6. Mae'n hanfodol ymchwilio'r amgylchiadau a welwyd yn ystod archwiliadau neu'n dilyn digwyddiadau neu gwynion cyn cymryd unrhyw gamau gorfodi. Wrth benderfynu pa adnoddau i neilltuo i'r ymchwiliadau hyn, bydd Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn ystyried egwyddorion gorfodi ar sail y datganiad hwn, blaenoriaethau'r Cyngor, Safon Orfodi Adran 18, yr amcanion a gyhoeddwyd yng Nghynllun Busnes HSE a Strategaeth HSE. Yn arbennig, wrth ddyrannu adnoddau, bydd Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn anelu at gydbwysedd rhwng ymchwiliadau, gweithgaredd ataliol a rhoi cyfarwyddyd a chyngor.

7. Weithiau mae'r gyfraith yn orchmynnol – yn egluro'n fanwl yr hyn sydd raid ei wneud. Fodd bynnag, mae llawer o gyfraith iechyd a diogelwch fodern yn pennu nodau – yn pennu'r hyn sydd raid ei gyflawni, ond nid sut i'w wneud. Yn aml mae cyngor ar sut i gyflawni'r amcanion yn cael eu cyflwyno mewn Codau Ymarfer Cymeradwy (ACOP). Mae'r rhain yn rhoi cyngor ymarferol ar gydymffurfio ac mae iddynt statws cyfreithiol arbennig. Os caiff pobl eu herlyn am dorri cyfraith iechyd a diogelwch a heb fod wedi dilyn darpariaethau perthnasol ACOP, yna mae'r baich arnynt hwy i ddangos eu bod wedi cydymffurfio â'r gyfraith mewn ffordd arall. Caiff cyngor arferion da ei gynnwys hefyd mewn deunydd cyfarwyddyd arall a gyhoeddir gan HSE a chyrrff eraill. Nid yw'r orfodol dilyn y cyfarwyddyd hwn ond mae gwneud hynny, fel arfer, yn ddigon i gydymffurfio â'r gyfraith. Nid yw naill ai ACOP na deunydd cyfarwyddyd mewn geiriau sydd, o angenrheidrwydd, yn addas i bob achos. Wrth ystyried a gydymffurfiwyd â'r gyfraith, bydd arolygwyr yn ystyried yr ACOP a chanllawiau perthnasol, gan ddefnyddio barn gall ynghylch maint y risgiau a'r ymdrech a wnaed i'w gwrthweithio.

8. Bydd Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam yn defnyddio doethineb wrth benderfynu pryd i archwilio neu ba gamau gorfodi all fod yn briodol. Mae gan y Cyngor drefnau ysgrifenedig

Egwyddorion gorfodi

9. Mae'r Cyngor yn credu mewn gorfodi cyfraith iechyd a diogelwch yn bendant ond yn deg. Mae hyn yn cynnwys egwyddorion cymesuredd wrth gymhwyso'r gyfraith a sicrhau cydymffurfio; cysondeb agwedd; targedu camau gorfodi; eglurder ynghylch sut mae'r Cyngor yn gweithredu a'r hyn y gall y rhai sy'n cael eu rheoleiddio gan y Cyngor ei ddisgwyl; ac atebolrwydd dros weithrediadau'r Cyngor. Mae'r egwyddorion hyn yn berthnasol i orfodi mewn achosion arbennig ac i sut mae'r Cyngor yn rheoli ei gweithgareddau gorfodi cyfraith iechyd a diogelwch at ei gilydd.

Cymesuredd

10. Ystyr cymesuredd yw cysylltu camau gorfodi â'r risgiau.* Mae'r rhai y mae'r gyfraith yn eu gwarchod a'r rhai y mae'n rhoi dyletswyddau arnynt (deiliaid dyletswydd) yn disgwyl bod y camau sy'n cael eu cymryd gan awdurdodau gorfodi i gael cydymffurfiaid neu ddod â deiliaid dyletswydd i gyfrif am beidio â chydymffurfio yn gymesur ag unrhyw risgiau i iechyd a diogelwch, neu i ddifrifoldeb unrhyw doriad, sy'n cynnwys unrhyw niwed gwirioneddol neu debygol yn deillio o dorcyfraith.

* Yn y polisi hwn, caiff 'risg' (lle caiff y term ei ddefnyddio ar ei ben ei hun) ei ddiffinio'n fras i gynnwys ffynhonnell niwed posibl, tebygolrwydd y bydd niwed yn digwydd, a difrifoldeb unrhyw niwed.

11. Yn ymarferol, mae cymhwyso egwyddor cymesuredd yn golygu y dylai awdurdodau gorfodi ystyried yn arbennig i ba raddau y mae deiliad y ddyletswydd heb ateb gofynion y gyfraith a maint y risgiau i bobl sy'n deillio o'r toriad.
12. Mae rhai dyletswyddau iechyd a diogelwch yn benodol a diamod. Mae eraill yn gofyn cymryd camau i'r graddau y mae'n ymarferol o fewn rheswm'. Bydd y Cyngor yn cymhwyso egwyddor cymesuredd mewn cysylltiad â'r ddau fath o ddyletswydd.
13. Mae penderfynu beth sydd 'yn ymarferol o fewn rheswm' i reoli risgiau'n cynnwys arfer barn. Rhaid i ddeiliaid dyletswydd ystyried maint y risg ar y naill law ac, ar y llall, yr aberth, pa un ai mewn arian, amser neu drafferth, cysylltiedig â'r mesurau sy'n angenrheidiol i osgoi'r risg. Oni bai fod modd dangos fod anghymesuredd enbyd rhwng y ffactorau hyn a bod y risg yn ddibwys mewn perthynas â'r gost, rhaid i ddeiliad y ddyletswydd gymryd mesurau a mynd i gostau i leihau'r risg.
14. Mae'r Cyngor yn disgwyl i arferion da perthnasol gael eu dilyn. Pan na sefydlwyd arferion da perthnasol yn amlwg mewn achosion arbennig, mae cyfraith iechyd a diogelwch i bob diben yn gofyn bod deiliaid dyletswydd yn penderfynu'n bendant beth yw arwyddocâd y risgiau er mwyn pennu pa gamau sydd angen eu cymryd. Yn y pen draw, y llysoedd sy'n penderfynu beth sydd 'yn ymarferol o fewn rheswm' mewn achosion arbennig.
15. Gall rhai risgiau anostwng fod mor ddifrifol nad oes modd eu caniatáu heb ystyried y canlyniadau.

Targedu

16. Ystyr targedu yw sicrhau bod ymyriadau'n canolbwyntio'n bennaf ar y rhai y mae eu gweithgareddau'n peri'r risgiau mwyaf difrifol neu'r manau lle na reolwyd y peryglon gystal. Mae hefyd yn golygu canolbwyntio camau gweithredu ar y deiliaid dyletswydd sy'n gyfrifol am y risg ac sydd yn y lle gorau i'w rheoli.

17. Mae cyfundrefnau'r Cyngor ar gyfer blaenoriaethu archwiliadau, ymchwiliadau neu gysylltiadau rheoleiddiol eraill yn ystyried natur a maint risgiau gweithrediadau deiliad dyletswydd. Mae cymhwyster rheoli'r deiliad dyletswydd yn bwysig, oherwydd y gall safle gyda pherygl cymharol isel wedi'i reoli'n wael achosi mwy o risg i weithwyr neu'r cyhoedd nag safle gyda pherygl uwch lle mae mesurau rheoli risg priodol a digonol yn bodoli.
18. Bydd unrhyw gamau gorfodi'n cael eu cyfeirio yn erbyn deiliaid dyletswydd sy'n gyfrifol am dorri'r gyfraith. Gall hyn fod yn gyflogwyr mewn cysylltiad â gweithwyr neu eraill agored i risgiau; yr hunangyflogedig; perchenogion eiddo ac adeiladau; cyflenwyr offer; dylunwyr neu gleientiaid prosiectau; neu gyflogeion eu hunain. Lle bo gan amryw ddeiliaid dyletswydd gyfrifoldebau, gall y Cyngor weithredu yn erbyn mwy nag un pan fo'n briodol gwneud hynny yn unol â'r polisi hwn.
19. Pan fydd arolygwyr yn rhoi rhybuddion gwella neu wahardd; yn cyflwyno rhybuddiadau syml; neu'n erlyn; bydd y Cyngor yn sicrhau bod y deiliad dyletswydd neu gynrychiolydd uwch y deiliad dyletswydd, ar lefel bwrdd, yn cael hysbysiad hefyd.

Cysondeb

20. Nid yw cysondeb agwedd yn golygu unffurfiaeth. Mae'n golygu bod ag agwedd debyg dan amgylchiadau tebyg i gyflawni amcan tebyg.
21. Mae deiliaid dyletswydd sy'n rheoli risgiau tebyg yn disgwyl agwedd gyson gan awdurdodau gorfodi wrth gynnig cyngor; defnyddio rhybuddion gorfodi; penderfyniadau ar erlyn neu beidio; ac yn yr ymateb i ddigwyddiadau.
22. Mae'r Cyngor yn cydnabod nad yw cysondeb yn fater syml yn ymarferol. Mae llawer o newidynnau'n wynebu HSE ac arolygwyr awdurdodau lleol gan gynnwys:
 - maint y risg,
 - agwedd a chymhwysedd y rheolwyr,
 - unrhyw hanes o ddigwyddiadau neu doriadau cysylltiedig â'r deiliad dyletswydd,
 - camau gorfodi blaenorol, a difrifoldeb unrhyw doriad, sy'n cynnwys unrhyw niwed gwirioneddol neu debygol yn deillio o dorcyfraith.
23. Mae penderfyniadau ar gamau gorfodi'n ddewisol, yn dibynnu ar farn yr arolygydd. Mae gan y Cyngor drefniadau ar gyfer hyrwyddo cysondeb wrth arfer doethineb, gan gynnwys defnyddio patrymau gorfodi'n briodol (e.e. Patrwm Rheoli Gorfodaeth). Mae trefniadau effeithiol hefyd ar gyfer cadw cyswllt ag awdurdodau gorfodi eraill, er enghraifft lle bo gan ddeiliad dyletswydd Brif Awdurdod neu Awdurdod Arweiniol.

Eglurder

24. Mae eglurder yn golygu cynorthwyo deiliaid dyletswydd i ddeall yr hyn sydd i'w ddisgwyl ganddynt a'r hyn a ddylent ei ddisgwyl gan y Cyngor. Mae hefyd yn golygu gwneud yn glir i ddeiliaid dyletswydd nid yn unig yr hyn sy'n rhaid iddynt ei wneud a, phan fo hynny'n berthnasol, yr hyn nad oes. Mae hynny'n golygu gwahaniaethu rhwng gofynion statudol a chyngor neu ganllawiau ynghylch beth sy'n ddewisol ond nid yn orfodol.
25. Mae gan y Cyngor hefyd drefniadau ar gyfer hysbysu cyflogeion, eu cynrychiolwyr, a dioddefwyr neu eu teuluoedd. Mae'r trefniadau hyn yn ystyried cyfyngiadau a gofynion cyfreithiol.
26. Mae ar ddeiliaid dyletswydd, cyflogeion, eu cynrychiolwyr ac eraill angen gwybod beth i'w ddisgwyl pan fydd arolygydd yn galw a pha hawliau cwyno sydd ar gael iddynt. Mae trefnau cwyno'n cael eu cyflwyno yn **Siarter Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd**, sydd ar gael ar

- pan fydd arolygwyr yn cynnig gwybodaeth, neu gyngor, wyneb yn wyneb neu'n ysgrifenedig i ddeiliaid dyletswydd, gan gynnwys unrhyw rybudd, bydd arolygwyr yn dweud wrth y deiliad dyletswydd beth i'w wneud i gydymffurfio â'r gyfraith, ac yn egluro pam. Bydd arolygwyr, os bydd cais, yn ysgrifennu i gadarnhau unrhyw gyngor, ac i wahaniaethu rhwng gofynion cyfreithiol a chyngor arferion gorau;
- yn achos rhybuddion gwella bydd yr arolygydd yn trafod y rhybudd ac, os bydd modd, yn datrys pwyntiau o wahaniaeth cyn eu cyflwyno. Bydd y rhybudd yn dweud beth sydd angen ei wneud, pam, ac erbyn pryd, ac yn rhoi barn yr arolygydd y torrwyd y gyfraith;
- yn achos rhybudd gwahardd bydd y rhybudd yn egluro pam fod angen y gwaharddiad.

Atebolrwydd

27. Mae rheolyddion yn atebol i'r cyhoedd am eu gweithrediadau. Mae hyn yn golygu bod â pholisïau a safonau (fel y pedair egwyddor orfodi uchod) y mae modd eu barnu ar eu cyfer, a pheirianwaith effeithiol a hygyrch at ddelio â sylwadau a thrin cwynion.
28. Mae gweithdrefnau'r Cyngor at ddelio â sylwadau a thrin cwynion yn cael eu cyflwyno yn **Siarter Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd** ac yn y wybodaeth sydd yn nhaflen HSE *Beth i ddisgwyl pan fydd arolygydd iechyd a diogelwch yn galw*. Yn arbennig, maent:
- yn disgrifio trefn gwyno yn achos penderfyniadau swyddogion, neu os na ddilynwyd trefnau; ac
 - yn egluro'r hawl i apelio i Dribiwnlys Cyflogaeth yn achos rhybuddion statudol.

Archwiliad

29. Bydd y Cyngor yn defnyddio doethineb wrth benderfynu a ddylid archwilio digwyddiadau, achosion o afiechyd, neu gwynion ynghylch iechyd a diogelwch cysylltiedig â gwaith. Caiff archwiliadau eu cynnal er mwyn penderfynu:
- achosion;
 - a gymrwyd camau neu a oes angen cymryd camau i atal rhag digwydd eto a sicrhau cydymffurfio â'r gyfraith;
 - gwersi i'w dysgu;
 - pa ymateb sy'n briodol os torrwyd y gyfraith.
30. Er mwyn cynnal ymateb cymesur, bydd mwyafrif yr adnoddau sydd ar gael ar gyfer archwilio digwyddiadau'n cael eu neilltuo i'r amgylchiadau mwyaf difrifol. Mae'r Cyngor yn cydnabod nad yw naill ai'n bosibl nag yn angenrheidiol at ddibenion Deddf Iechyd a Diogelwch wrth Weithio, ac ati 1974 archwilio holl faterion peidio â chydymffurfio â'r gyfraith sy'n dod i'r amlwg yn ystod arolwg ataliol, neu wrth archwilio digwyddiadau sy'n cael eu hysbysu.
31. Bydd safle marwolaeth hysbysadwy gysylltiedig â gwaith yn cael ei archwilio, oni bai fod rhesymau penodol dros beidio â gwneud hynny, pryd y bydd y rhesymau hynny'n cael eu cofnodi.

32. Wrth ddewis pa gwynion neu adroddiadau o ddigwyddiadau, anaf neu afiechyd galwedigaethol i'w harchwilio ac wrth benderfynu faint o adnoddau i'w defnyddio, bydd y Cyngor yn ystyried y ffactorau canlynol:

- difrifoldeb a graddfa niwed gwirioneddol neu bosibl;
- difrifoldeb unrhyw dorcyfraith all fod;
- gwybodaeth am hanes iechyd a diogelwch y deiliad dyletswydd;
- ein blaenoriaethau gorfodi;
- ymarferoldeb cael canlyniadau;
- perthnasedd ehangach y digwyddiad, gan gynnwys pryder cyhoeddus difrifol.

33. Mae gan y Cyngor drefnau ysgrifenedig ar gyfer dewis cwynion ac adroddiadau o ddigwyddiadau, anaf neu afiechyd galwedigaethol i'w archwilio. Mae'r trefniadau hyn yn ystyried cyfarwyddyd perthnasol ar gyfer awdurdodau gorfodi a gyhoeddwyd fel rhan o Safon Orfodi Adran 18 - "Gwneud iddo Ddigwydd."

Erlyn

34. Bydd y penderfyniad pa un ai i erlyn neu beidio'n ystyried y dystiolaethol a ffactorau perthnasol lles y cyhoedd a bennwyd gan y Cyfarwyddwr Erlyniadau Cyhoeddus yn y Cod ar gyfer Erlynwyr y Goron. Ni fydd erlyniad yn bwrw ymlaen os nad oes digon o dystiolaeth i roi gobaith rhesymol o gollfarn, a'r erlyniad er lles y cyhoedd.

35. Fel awdurdod gorfodi, prif ddiben y Cyngor yw sicrhau bod deiliaid dyletswydd yn rheoli a chadw trefn ar risgiau'n effeithiol, gan atal niwed, ac mae erlyniad yn rhan hanfodol o orfodi. Lle bo'r Cyngor wedi casglu tystiolaeth ddigonol yn ystod archwiliad i roi gobaith rhesymol o gollfarn ac wedi penderfynu, yn unol â'r polisi hwn ac ar ôl ystyried y Cod ar gyfer Erlynwyr y Goron, ei bod er lles y cyhoedd i erlyn, yna mae rhagdybiaeth y dylai'r erlyniad fwrw ymlaen.

36. Yn unol â'r Cod ar gyfer Erlynwyr y Goron bydd y penderfyniad i erlyn yn cael ei adolygu'n barhaol, fel bod unrhyw ffeithiau neu amgylchiadau newydd, i gefnogi neu danseilio achos yr erlyniad, yn cael eu hystyried yn y penderfyniad i barhau neu derfynu'r achos. Pan fo'r amgylchiadau'n cyfiawnhau hynny a'r dystiolaeth i gefnogi achos ar gael, gall y Cyngor erlyn heb rybudd o flaen llaw neu droi at gosbau eraill.

37. Yn amodol ar yr uchod, bydd Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam fel arfer, er lles y cyhoedd, yn erlyn pan fydd un neu fwy o'r amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn dilyn archwiliad neu gysylltiad rheoleiddiol arall:

- os oedd marwolaeth yn un o ganlyniadau torri'r ddeddfwriaeth;
- os yw difrifwch trosedd honedig, ynghyd â difrifoldeb unrhyw niwed gwirioneddol neu bosibl, neu agwedd a hanes cyffredinol y troseddwr yn cyfiawnhau hynny;
- os diystyrwyd gofynion iechyd a diogelwch yn ddi-hid;
- os bu toriadau mynych sy'n peri risg sylweddol, neu gydymffurfio gwael ac arwyddocaol parhaus;
- os gwnaed gwaith heb neu yn niffyg cydymffurfio difrifol â thrwydded briodol;
- os yw safon rheoli iechyd a diogelwch deiliad dyletswydd ymhell islaw'r hyn sy'n ofynnol gan gyfraith iechyd a diogelwch ac yn peri risg sylweddol;
- os na chydymffurfiwyd â rhybudd gwella neu wahardd; neu yr ailadroddwyd toriad oedd yn destun rhybuddiad syml;

- os rhoddwyd gwybodaeth ffug yn fwriadol, neu y bwriadwyd twyllo, mewn cysylltiad â mater sy'n peri risg sylweddol;
- os rhwystrwyd arolygwyr yn fwriadol wrth ymgymryd â'u dyletswyddau cyfreithlon.

38. Mae canllawiau dedfrydu iechyd a diogelwch yn ystyried marwolaeth yn deillio o drosedd fel nodwedd sy'n gwaethygu'r trosedd. Os oes digon o dystiolaeth mai'r toriad oedd achos y farwolaeth, bydd y Cyngor fel arfer yn dwyn achosion o'r fath ger bron y llys. Fodd bynnag, fe fydd adegau lle nad yw lles y cyhoedd yn gofyn erlyniad, yn dibynnu ar natur y toriad a'r amgylchiadau o gwmpas y farwolaeth.

39. Er lles y cyhoedd, bydd y Cyngor yn ystyried erlyn pan fydd un neu fwy o'r amgylchiadau canlynol yn berthnasol yn dilyn archwiliad neu gysylltiad rheoleiddiol arall:

- bod hynny'n briodol dan yr amgylchiadau fel ffordd o dynnu sylw cyffredinol at yr angen i gydymffurfio â'r gyfraith a chynnal safonau sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith, ac y gall collfarn annog eraill rhag peidio â chydymffurfio â'r gyfraith;
- bod toriad sy'n peri risg sylweddol wedi parhau ar waethaf rhybuddion perthnasol gan gyflogeion, neu eu cynrychiolwyr, neu eraill sy'n teimlo effaith gweithgaredd yn y gweithle.

40. Os bydd ymosodiad ar arolygwyr, bydd y Cyngor yn hysbysu'r heddlu, gyda golwg ar erlyn troseddwyr.

Erlyn unigolion

41. Yn amodol ar yr uchod, bydd y Cyngor yn nodi ac erlyn unigolion os yw'n ystyried bod modd cyfiawnhau erlyniad. Bydd y Cyngor yn sylwi'n arbennig ar y gadwyn reoli a swyddogaeth cyfarwyddwyr a rheolwyr unigol. Lle bo angen bydd y Cyngor yn cymryd camau os bydd yn gweld y troseddwyd gyda chydsyniad neu oddefiad cyfarwyddwyr neu reolwyr neu i'w briodoli i esgeulustod ar eu rhan. Pan fo hynny'n briodol, dylai awdurdodau gorfodi geisio cael anghymwyso cyfarwyddwyr dan Ddeddf Anghymwyso Cyfarwyddwyr Cwmnïau 1986.

Cyhoeddusrwydd

42. Bydd y Cyngor yn trefnu cyhoeddi bob blwyddyn enwau'r holl gwmnïau ac unigolion sydd wedi cael eu herlyn gan y Cyngor a'u cael yn euog o dorri cyfraith iechyd a diogelwch yn y 12 mis blaenorol. Bydd y Cyngor hefyd yn gweld bod gwybodaeth am y collfarnau hyn ac am rhybuddion gwella a gwahardd perthnasol* a gyflwynwyd gan ei arolygwyr ar gael i'r cyhoedd.

* Rhybudd perthnasol dan Ddeddf Gwybodaeth am yr Amgylchedd a Diogelwch 1988 yw rhybudd nad yw'n gosod gofynion neu waharddiadau'n unig er diogelu pobl yn y gwaith.

43. Ymhob achos bydd y Cyngor hefyd yn ystyried tynnu sylw'r cyfryngau at wybodaeth ffeithiol ynghylch cyhuddiadau a roddwyd ger bron y llysoedd, ond rhaid bod yn ofalus iawn osgoi unrhyw gyhoeddusrwydd a allai beryglu prawf teg. Bydd y Cyngor hefyd yn ystyried rhoi cyhoeddusrwydd i unrhyw gollfarn a allai dynnu sylw at yr angen i gydymffurfio â gofynion iechyd a diogelwch, neu atal unrhyw un a demtiwyd i anwybyddu eu dyletswyddau dan gyfraith iechyd a diogelwch.

Gweithredu gan y llysoedd

44. Mae cyfraith iechyd a diogelwch yn rhoi cryn allu i'r llysoedd gosbi troseddwyr ac annog eraill rhag troseddu, gan gynnwys carcharu am rai troseddau. Mae llysoedd uwch yn gallu

45. Pan fo hynny'n briodol, bydd y Cyngor yn tynnu sylw'r llys at yr holl ffactorau sy'n berthnasol i benderfyniad y llys ar ba ddedfryd sy'n briodol o gael yn euog. Mae'r Llys Apêl wedi rhoi cyfarwyddyd ar rai o'r ffactorau a ddylai ysbrydoli'r llysoedd mewn achosion iechyd a diogelwch (*R v F Howe and Son (Engineers) Ltd* [1999] 2 All ER, a dyfarniadau dilynol). Dywedodd yr Arglwydd Ganghellor nad yw rhywun a anafwyd trwy doriad deddfwriaeth iechyd a diogelwch yn ddim llai o ddiodefwr na rhywun sy'n dioddef ymosodiad.

Gwneud sylwadau i'r llysoedd

46. Mewn achosion sy'n ddigon difrifol, ac o gael y cyfle, bydd y Cyngor yn ystyried nodi wrth yr ynadon bod y trosedd mor ddifrifol y gall ei anfon i'w glywed neu ddedfrydu yn y llys uwch lle mae modd pennu cosbau uwch. Wrth ystyried pa sylwadau i wneud, bydd y Cyngor yn ystyried cyfarwyddyd y Llys Apêl: mae'r Llys Apêl wedi dweud 'Yn ein barn dylai ynadon bob amser feddwl yn ofalus cyn derbyn awdurdodaeth mewn achosion iechyd a diogelwch wrth weithio, pan fo modd dadlau y gall y ddirwy fynd dros derfyn eu hawdurdodaeth neu pan fo'r trosedd wedi arwain at farwolaeth neu anaf difrifol.

Marwolaeth yn y gwaith

47. Pan fu torcyfraith yn arwain at farwolaeth gysylltiedig â gwaith, bydd y Cyngor yn ystyried a allai amgylchiadau'r achos gyfiawnhau cyhuddiad o ddynladdiad neu ddynladdiad corfforaethol.
48. Er mwyn sicrhau bod penderfyniadau ar archwiliad ac erlyniad yn cydgysylltu'n agos yn dilyn marwolaeth gysylltiedig â gwaith, mae HSE, Cymdeithas Prif Swyddogion yr Heddlu (ACPO), Heddlu Trafnidiaeth Prydain, Gwasanaeth Erlyn y Goron (CPS), Cymdeithas Llywodraeth Leol (LGA) a Swyddfa Rheoleiddio'r Rheilffyrdd (ORR) wedi cyd-gytuno a chyhoeddi **Marwolaethau cysylltiedig â gwaith: protocol ar gadw cyswllt**. Mae sefydliadau eraill, fel Asiantaeth y Môr a Gwylwyr y Glannau (MCA), Yr Awdurdod Hedfan Sifil (CAA) a Chymdeithas y Prif Swyddogion Tân (CFOA), wedi cytuno y byddant yn ystyried y protocol wrth ymateb i farwolaethau cysylltiedig â gwaith.
49. Mae'r heddlu'n gyfrifol am benderfynu pa un ai i fynd ar ôl archwiliad dynladdiad neu ddynladdiad corfforaethol a pha un ai i gyfeirio achos at CPS i ystyried posibilrwydd cyhuddiadau dynladdiad. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am ymchwilio posibilrwydd troseddau iechyd a diogelwch. Os yw'r arolygwyr, yn ystod eu harchwiliad iechyd a diogelwch, yn cael tystiolaeth sy'n awgrymu dynladdiad neu ddynladdiad corfforaethol, bydd yn cael ei drosglwyddo i'r heddlu. Os yw'r heddlu neu CPS yn penderfynu peidio â mynd ar ôl achos dynladdiad neu ddynladdiad corfforaethol, bydd y Cyngor fel arfer yn dod ag erlyniad iechyd a diogelwch yn unol â'r polisi hwn.

Ymateb a Sylwadau

50. Rydym yn croesawu ymateb ar hwn neu unrhyw un o'n polisïau – cyfeiriwch unrhyw ymateb neu sylwadau ar y polisi gorfodi hwn at:

Toni Slater
Rheolwr Gwasanaeth Diogelu'r Cyhoedd
Adran Tai a Diogelu'r Cyhoedd
Stryd Fawr
Rhiwabon
Wreccsam
LL14 6NH
Ffôn: 01978 813711
Ffacs: 01978 813708

Rhagor o wybodaeth

Mae rhagor o wybodaeth am sut gaiff deddfwriaeth iechyd a diogelwch ei gorfodi ac ynghylch deddfwriaeth iechyd a diogelwch yn gyffredinol i'w chael ar wefan y Cyngor

www.wreccsam.gov.uk a gwefan HSE www.hse.gov.uk